

Leikluturin meiri eyðmjúkur nú enn í tíðini hjá Mogens Wahl

Fráfarðingarprát við Bent Klinte, ríkisumboðsmann, sum fór av landinum í gjár. Hann tosar um síni ríkismansembætið, almenna umsiting, viðurskiptini millum Føroyar og Danmark og alskin til føroyingar og Føroyar, sum hann og familjan hava fingið

Í flogfarinum, sum lætti úr Vágum fyrrapartin í gjár, var Bent Klinte millum ferðafólkini. Eftir at hava røkt starvið sum ríkisumboðsmaður síðani á vári í 1988, er hann farin aftur til Danmarkar, har hann skal røkja starvið sum statsamtmaður í Viborg.

Vit settu fráfarandi ríkisumboðsmanninum stevnu á amtmanborgini, sum embætisbustaðurin og skrivstovan hjá danska umboðsmanninum í Føroyum vanligar verður kallað, seinna partin týsdagin, tá Klinte var um at vera liðugur at rudda skrivarabórðið.

Nýggja uppgávan

Hvat skalt tú takast við, tá tú kemur til Viborg?

Statsamtmaðurin tekur sær av fyrisitingarligum uppgávum, sum eru ábyrgd hjá landsmyndugleikunum. Uppgávurnar eru, av slíkum slag, at tær krevja lokalt innlit, og tí er umsitingin av teimum løgd hjá statsamtmonnum. Tað eru 14 amt í Danmark, og tað eru 14 stats-

amtmenn.

Amtskommunurnar verða styrðar av amtsráðspolitikkum, sum verða valdir fjórða hvørt ár. Teirra uppgávur eru at reka politikk, fyrst og fremst tá tað ræður um sjúkrahúsin, samferðslu, umhvørvið og studentaskulurnar.

Uppgávan hjá statsamtmonnum, sum alto einki hava við amtskommunurnar at gera, er at fyrisita øki, sum hoyra undir fleiri ræðarastovur.

Familjurætturin, t.d. hiinaskilnaður og ættleiðing, eru dømi um mál, sum hoyra undir lögmalaráðið, kommunueftirlitið hoyrir undir innarkismalaráðið, statsamtmaðurin er formaður í nevndini, sum tekur avgerðir í pensjóns- og endurútbúgvingarmálum. Hetta hoyrir undir almennaræðharan, og tað arbeiðikið, sum seinna árin hevur tikið alt meiri tíð og arbeiðsorku, er íbúðarviðurskiptini, har tað serliga eru trupulleikarnir hjá flottafólkum, sum eru stóra avbjóðingin.

Starvsfólkatalið hjá statsamtmaninum í Viborg er 35, og tað er á leið tað sama, sum var á ríkisumboðnum, tá eg arbeiðdi her frá 1971 til 1973. Nú eru tað tiggju starvsfólk, og umrøktað til ársverk er talið átta.

Uppgávan er ikki heilt ólík henni, sum tú fært í?

Á ávisum økjum eru tað somu uppgávur, t.d. tað ræður um familjurættin, men uppgávan sum ríkisumboð er kanska minni avmarkað, tá tað ræður um arbeiðsuppgávur, enn uppgávurnar hjá statsamtmaninum.

Hevði ikki væntað so stórar broytingar

Bent Klinte var fulltrúi á ríkisumboðnum í tvey ár fyrst í sjeftiarunum, og tá Niels Bendtsen fór á vári í 1988 fekk Bent Klinte, sum tá var skrivstovustjóri í innarkismalaráðnum, starvið sum ríkisumboðsmaður.

Hann var kunnaður um, at starvsøkini hjá danska umboðnum í Føroyum vóru nógv broytt, síðani hann fíntan ár frammanundan var

farin higani, men alikavæl var tað óvæntað hjá nýggja manninum, at broytingarnar høvdu verið so stórar.

Tá eg fór higani í 1973 vóru føroyingar stutt frammanundan farnir undir at byggja føroysku umsitingina upp. Síðani heimastýrið kom í 1948, hevði Johan Djurhuus verið føroyska umsitingin saman við nørkum heilt fáum hjálparfólkum. Kanska var tað ikki neyðugt við so stórar umsiting, tí danir røktu tey tungu máløkini, men tað er eisini eitt sannroynd, at heimstýrið hevði ikki umsitingarligar uppgávur serliga høgt á listanum.

Arbøkurnar fyri Føroyar eru dømi um hetta. Frá tí tann fyrsta kom í 1964 og fram í sjeftiárin var tað ríkisumboðið, sum hevði ábyrgdina og sum kendi tað sum sína uppgávu at fáa tilfarið til vega.

Mogens Wahl var ríkisumboðsmaður, og hann kendi tað sum sína skyldu at fáa hagtøl til vega á økjum, sum hoyru undir heimastýrið og sum tað tí hevði verið natúr-

ligt, at umsitingin hjá landsstýrinum fekk til vega. T.d. staðfesti Wahl, at eingi hagtøl vóru um fiskivinnuna, sum hoyrir undir heimastýrið, og so vóru vit, sum vóru fulltrúar, settir at fáa slíkt tilfar til vega.

Tað var primitivt, men Wahl kendi eina fyrisitingarliga ábyrgd at fáa lagt lunnar undir nakað, sum heimastýrið átti at gera, men sum teir ikki høvdu sett fólk og pengar av til at gera.

Tá eg kom higari í 1988 var fyrisitingin av tungu máløkjunum - almennamál, skulamál og sjúkrahúsmaal - yvirtikin, og tað hevði við sær, at ferðslan á ríkisumboðnum var nógv minkað.

Eg var ovfarin av, at tað hevði gingið so skjótt við yvirtøkunum, men eg má siga, at blokkstuðulin, sum kom í 1988, hevur verið goður, bæði fyri danir og føroyingar, tí tað er altíð lættari at fyrisita, tá linjurnar eru greiðar, og tær eru nógv greiðari nú, enn tær vóru frammanundan, at blokkurin kom.

Tvístøða

Broyttu viðurskiptini millum Føroyar og Danmark hava havt við sær, at leikluturin hjá ríkisumboðnum als ikki er hin sami, sum hann var fram til miðskeiðis í sjeftiarunum. Tað hevur verið sagt, at onkur ríkisumboðsmaður hevði trupulleikar at finna sín leiklut.

Klinte vil ikki gera viðmerkingar til, hvussu aðrir hava havt tað, men um sín leiklut sigur hann:

- Eg fann skjótt út av, at nú var høvuðsuppgávan hjá ríkisumboðsmanninum at lurtast eftir og greiða frá. Eg havi

mett tað at vera ógvuliga tydingarmikið at fáa føroyingar at skilja danir og at fáa danir at skilja føroyingar.

Viðhvørt hevur tað kenst sum eitt sindur av eini tvístøðu, hóast tað ikki hevur verið nakar trupulleiki. Eg havi sjálvsagt verið greiður yvir, hvønn eg umboði, men tað hevur kenst soleiðis, at í samskiptinum við danir havi eg sæð spurningarnar við føroyskum eygum, og í samskiptinum við føroyingar havi eg sæð spurningarnar við danskum eygum.

Meiri eyðmjúkur leiklutur

Mogens Wahl og ríkisumboðsmenninir undan honum høvdu mest tydingarmiklu leiklutarnar innan fyrisiting í Føroyum. Endurgjaldsskipanin frá danska statinum gjørdi, at fíggjarliga jättandi myndugleikin í stóran mun var í Danmark, og hóast ríkisumboðsmaðurin ikki hevði myndugleika at jätta, so er einki at liggja oman á, at tað hevði stóran tyding, hvat ríkisumboðið segði og metti.

Tað er langt frá leiklutinum hjá tær og so til tann, sum Wahl hevði?

- Heilt vist, tí tað bar tydingarmiklan leiklut við sær, at hann t.d. var limur og formaður í sjúkrahússtýrinum.

Fyri føroyingar mundi tað koma væl við, at Wahl var ein "ildsjæl", sum arbeiðdi við hond og fot fyri teimum sjónarmiðum, sum hann hevði myndað eftir samráðingar við føroyingar.

Tá nýggjur ríkisumboðsmaður kom í 1972 sigldu vit við Thorshavn kring oyggjarnar við Leif Groth fyrsta manadinn. Ørindini vóru at nýggi ríkisumboðsmaðurin skuldi heilsa upp á bygdaráðsformenninar, tí hann hevði so nógv samskipt við teir. Arbeiðsuppgávan nú er soleiðis, at ríkisumboðsmaðurin formliga einki hevur at gera við bygdamyndugleikarnar.

Elgur sjálvsagðan leiklut

Fyri nørkum árum síðani varð nógv tosað um nýggja sjálfstýrslóg og í tí sambandinum var nógv frammi, at ríkisumboðsmaðurin skuldi takast av. Bent Klinte minnst væl tað tósið:

- Tá sjónvarpið tosaði fyrstu ferð við meg, eftir at eg var komin í embætið, kom spurningurin fram, um eg var síðsti ríkisumboðsmaðurin. Nú verður titið tosað um tað. Tað ber væl til at ímynda sær, at formligu uppgávurnar verða broyttar, um heimastýrisskipanin verður broytt, men tað er óhugsandi at danska umboðið í Føroyum verður avtikið.

Starvsheitið og t.d. rætturin ella skyldan at mæta í lögtinginum eru leiðir frá tí tóðni, tá heimastýrisskipanin varð myndað, og ríkisumboðið í stóran mun yvirtók leiklutin hjá amtmaninum, heldur Bent Klinte, sum ikki ivast í, at danska umboðið fer at vera í Føroyum so leingi sum ríkispartarnir hoyra saman.

-nes